

Amerikansuomalainen Keskusosuuskunta

Hannu Heinilä

Osuustoimintaliike on ollut suomalaissiirtolaisten kaikkein näkyvimpiä yhteistoimintamuotoja Yhdysvalloissa. Yhtä lailla kuin kirkollinen toiminta ja työväenliike vetivät omilla tahoillaan suomalaissiirtolaisia yhteen, merkitsi oman osuusliikkeen jäsenyys kymmenille tuhansille uuteen maahan muuttaneille kiintopistettä. Se oli monelle osa jokapäiväistä elämää, mutta samalla se saattoi olla paljon muutakin kuin päivittäinen ostoskäynti paikkakunnan ehkä ainoassa kauppaliikkeessä.

Voimakkaimman ilmentymän liike sai Yhdysvaltain Keskilännen

FT Hannu Heinilä toimii Hämeen ammattikorkeakoulun Mustialan yksikön yliopettajana. Hänen tutkimusalaansa kuuluvat amerikansuomalaisten koulutukseen liittyvät asiat. Heinilän väitöstilaisuus oli lokakuussa 2001 Turun yliopistossa. Aiheena oli ”Osuustoimintakasvatusta liiketoiminnan ja politiikan pyörteissä: Keskusosuuskunnan koulutus- ja valistustoiminta Yhdysvaltain Keskilänessä (1917–1963)”. Siirtolaisuusinstituutti julkaisi Heinilän väitöskirjan nimellä ”Osuustoimintakasvatus USA:n Keskilänessä 1917–1963” toukokuussa 2002.

pohjoisosissa, vaikka osuustoiminta suomalaissiirtolaisten keskuudessa oli tuttua kaikkialla siellä, missä heidän omia yhteisöjään muodostui. Suomalaisyhteisöistä suurimpia olivat kymmenet Minnesotan, Wisconsinin ja Michiganin pohjoisalueiden kaivos-, metsätyö- ja maatalousyhteisöt.¹

Kun seurataan osuustoiminnan vaiheita Yhdysvaltain historiassa, ei voi välttää ilmeistä tosiasiaa: enemmän kuin mikään muu siirtolaisryhmä suomalaiset ovat vaikuttaneet monella tavalla koko amerikkalaisen osuustoimintaliikkeen kehittämiseen. Suomalaiset ovat tehneet lujasti työtä kulutusosuuskuntien² perustamiseksi ja niiden toimintamuotoihin he ovat jättäneet pysyvät jälkensä. Tämän havainnon ovat tehneet monet osuustoiminta-aktiivit ja saman käsityksen vahvistavat myös alan tutkijat.³ Samaan hengenvetoon on kuitenkin korostettava, että suomalaiset eivät suinkaan tuoneet osuustoimintaa Yhdysvaltoihin, eivätkä välttämättä edes merkittävästi muuttaneet yritystoiminnallaan asuinseutujensa elinkeinorakenteita. Joillakin paikkakunnilla tosin saattoi tapahtua jopa niinkin. Kuitenkin juuri suomalaiset onnistuivat rakentamaan laajan kulutusosuuskuntien ver-

koston, josta tunnetuin ja pitkäikäisin yhteisö muodostui Keskilännen kolmen osavaltion: Michiganin, Minnesotan ja Wisconsinin pohjoisalueille.

Osuustoimintaväen aktiivisuuden ylläpitämiseksi ja lisäämiseksi tarvittiin monenlaista toimintaa, joka ulottui pikkulapsista aikuisiin ja oli aktiivisen naistoiminnan kautta luomassa kokonaisuuksia osuustoimintaperheitä. Kaikkea tähän liittyvää Keskusosuuskunnan johdolla tai avustuksella järjestettyä toimintaa voidaan kutsua osuustoiminnalliseksi kasvatustai valistustyöksi. Siihen liittyi pitkään myös saman asian poliittinen puoli.

Tutkimusaiheelle antaa erityistä kiinnostusta runsaanpuoleisen alkuperäisaineiston olemassaolo. Sitä löytyy osaksi Turun yliopiston historian laitoksen kokoelmista, joista 1970-luvun alkupuolella mikrofilmatut Keskusosuuskunnan kokoelmiin kuuluvat pöytäkirjat ovat erittäin tärkeää lähdemateriaalia. Alkuperäiset pöytäkirjat ovat Minnesotan yliopiston Siirtolaishistorian tutkimuskeskuksessa Minneapolisissa.⁴ Samassa paikassa ovat laajat Keskusosuuskunnan kokoelmat, jotka ovat olleet myös oman tutkimustyöni tärkeä perusta.

Keskusosuuskunnan poliittinen kausi

Ajatus paikallisten osuusliikkeiden keskusorganisaatiosta oli kyttenyt muutaman vuoden ajan lähinnä Pelto ja Koti -lehden toimies-sa ajatusten vaihdon kanavana. Elokuussa 1917 lehti julkaisi kut-sun keskusosuuskunnan perusta-vaan kokoukseen innostaen osuustoimintahenkistä väkeä mm. seuraavasti: ”kerätkäämme ostok-semme yhteen kasaan, tehkäämme yhdessä liikkeestämme jappari, jonka kautta ostetaan kaikille liik-keille kaikki ne tavarat, joita kukin liike katsoo voivansa ostaa”. Elo-kuun viimeisenä päivänä perusta-miskokoukseen saapuneet suoma-laiset osuustoimintamiehet päätti-vät yksimielisesti perustaa osuus-kauppojen keskusliikkeen ja leipo-mon nimeltä Co-operative Central Exchange. Sen suomalaiseksi ni-meksi vakiintui Keskusosuuskun-ta ja nimitys Exchange – vaihto-kauppa – ilmensi ajatusta ryhtyä välittämään myös farmareiden tuottamia tuotteita.⁵ Keskus-osuuskunnan keskuspaikaksi tuli Superior’in kaupunki Wisconsinin puolella naapuri-Minnesotan ja sen voimakkaan suomalaiskeskuk-sen Duluthin välittömässä lähitun-tumassa. Keskusosuuskunnan nimi säilyi muuttumattomana ke-vääseen 1931, jolloin vuosikoko-uksen päätöksellä nimeksi tuli The Central Cooperative Wholesale (CCW).⁶

Osuustoiminnan ja työväenliik-keen yhteys kirjattiin osuuskun-nan sääntöihin tavalla, joka ei jät-tänyt epäselväksi näiden kahden aatteellisen liikkeen yhteenkuulu-vuutta. Kaikkein voimakkainta pohjustusta osuustoiminnan ja

sosialistien yhteistyön hyväksi teki Työmies-lehti, ja oli tehnyt sitä koko olemassaolonsa ajan. Työmieheissä Keskusosuuskun-nan johtohenkilöt saivat vapaasti palstatilaa ja Keskusosuuskun-nan ja sen neuvontaosaston ni-menomaisena tehtävänä olikin le-vittää osuustoiminta-aatetta kaik-kien suomalaisten keskuuteen. Merkille pantavaa on, että Kes-kusosuuskunnan johtohenkilöt tukivat Amerikan Sosialistipuolu-een vasenta siipeä, josta oli tuleva Yhdysvaltain Kommunistinen Puolue (Workers Party of Ameri-ca). Edustajakokouksen kolmesta keskeisimmästä vasemmistosii-ven edustajasta – George Halonen⁷, Severi Alanne⁸ ja Elis Sulkanen – kaksi ensiksi mainittua oli samalla Keskusosuuskunnan johtohenki-löitä. Keskusosuuskunnan muista keskeisistä henkilöistä tuli myös kommunistipuolueen jäseniä ja vaikuttajia kuten esimerkiksi toimi-tusjohtaja Eskel Ronnista sekä johtokunnan jäsenistä Matti Ten-husesta ja Oscar Corganista.⁹ Keskusosuuskunnan hallinnasta kehittyi nopeasti ankara poliitti-nen riita, joka jatkui koko 1920-lu-vun.

Kommunistipuolue yritti epä-toivoisesti saada tiiviimpää otetta Keskusosuuskunnasta ja samalla koko amerikansuomalaisesta osuustoimintaliikkeestä. Itse asiassa puolue halusi koko liik-keen tiukkaankontrolliin, mikä sai aikaan äärimmäisen ankaran taist-elen. Ankarimmat yhteenotot sat-tuivat vuoden 1929 aikana sekä seuraavana keväänä, jolloin lopul-lisen ratkaisun toi Keskusosuus-kunnan vuosikokous.¹⁰ Poliittinen taistelu päättyi maltillisten sel-vään voittoon, mikä mahdollisti

Keskusosuuskunnan kehittämi-sen poliittisesta vaikuttajasta osuustoiminnalliseksi koulutta-jaksi liiketoimintojen ohella. Kes-kusosuuskunta oli kärsivä kuiten-kin vielä pitkään yksipuolisesta leimautumisesta kommunistiseksi tai ainakin selvästi vasemmistolai-seksi yhteisöksi, vaikka suuntau-tuminen perinteiseen neutraaliin osuustoimintaan pantiin Keskus-osuuskunnan keskeiseksi tavoit-teeksi.

Keskusosuuskunnan neuvon-taosaston tehtävä oli sangen kes-keinen osuustoimintatyön edistä-miseksi. Se järjesti koulutusta, jul-kaisi osuustoimintalehtiä, kustan-si ja painoi osuustoimintakirjalli-suutta, osuustoiminnallista ope-tusmateriaalia sekä monenmoista lentolehtistä ja pamflettia usean vuosikymmenen ajan. Neuvonta-osaston johtajina palvelivat mm. V.S. Alanne 1920-luvun alkupuolella, sitten Yrjö Halonen ja Eskel Ronn. Heistä erityisesti kaksi en-sin mainittua oli myös tuottelaita kirjoittajia. Heidän päällimmäinen innostuksensa oli ennen muuta perinteinen osuustoiminta-ate, poliittinen ja varsinkin radikaali poliittinen suuntaus oli heiltä jää-nyt sivuun jo varhain 1920-luvun alkuvuosina.

Punaisesta leimasta haluttiin sananmukaisesti päästä irti vaihtamalla Keskusosuuskunnan myyntituotteista vanha sirppi ja vasara -leima neutraaliin osuustoi-mintamerkkiin. Tämän jälkeen toi-minnan päähuomiota alettiin kääntää rochdalelaiseen kuluttajia pal-velemaan osuustoimintaan. Kieltä-mättä toiminnassa oli vielä vuosia työväenhenkinen perussävy – muun muassa Osuustoimintaleh-den nimi säilyi edelleen muodossa

Työväen Osuustoimintalehti – mutta puolueettomuuden periaate otettiin kuitenkin nopeasti toiminnan pääteemaksi. Samalla amerikkansuomalaisesta osuustoiminnasta tuli amerikkalaisen osuustoiminnan hyväksymä ja jopa esimerkiksi kelvannut malli. Saman tien myös Amerikan Osuustoimintaliitto (C.L.U.S.A.) otti helpommin suomalaissyntyisiä osuustoimintavaikuttajia työntekijöikseen ja luottamustehtäviinsä. Keskusosuuskunnan amerikkalaistumista eivät enää jarruttaneet poliittiset tekijät. Jos paikalliset osuuskunnat olivat perustamisvaiheessa olleet lähes täysin suomalaisia, alkoi 1920-luvulla ja varsinkin seuraavalla vuosikymmenellä mukaan tulla myös muita kuin suomalaista syntyperää olevia henkilöitä. Tämä johtui osuustoiminnan laajenemisesta sinänsä, sillä liike tunnettiin paremmin kuin aikaisemmin ja toisaalta monilla paikkakunnilla suomalaisen osuuskunnan alkaessa toimia hyvin, myös ”toiskieliset” tulivat sen asiakkaiksi.

Amerikkalaistuminen voimistuu

Amerikkalaistumiskehityksen tärkeimpiin tekijöihin on ilman muuta antanut suuntaa ja vauhtia kiltatoiminta. Joillakin paikkakunnilla naiskilta saattoi hyvinkin olla ”suomalaisuuden” viimeinen linna, mutta yleisesti ottaen varsinkin nuorten kiltatoiminta suuntautui lähes alusta alkaen englanninkieliseen toimintaan.

Suomen kielen valta-asema alkoi väistyä, ei yhtäkkiä eikä edes kovin nopeasti. Erittäin merkittävänä seikkana on joka tapaukses-

sa pidettävä sitä, että kiltajärjestyksessä kokouskielenä oli ensimmäisestä vuosikokouksesta alkaen englanti.¹¹ Sama tulevaisuuteen tähtäävä pyrkimys tuli esille myös lehdissä, sillä ennen pitkää osuustoimintalehtien nuorille ja lapsille tarkoitetut englanninkieliset sivut ja palstat olivat laajempia kuin vastaavat suomenkieliset. Vuonna 1930 Keskusosuuskunta palkkasi ikään kuin uuden ajan merkinä kenttätöyhteyksien ensimmäisen kerran suomen kieltä taitamattoman henkilön. Muutamaa vuotta myöhemmin yhteydet ei-suomenkielisiin osuuskuntiin alkoivat olla entistä yleisempiä. Hyvin merkittävänä lisänä amerikkalaistumisen suuntaan olivat 1930-luvun puolivälissä syntyneet yhteydet ympärillä oleviin oppilaitoksiin, kun osuustoiminta oli alkanut saada jopa liittovaltion puolelta osakseen huomattavaa tunnustusta. Tässä kehityksessä oli Keskusosuuskunnalla oma tärkeä roolinsa, samoin osuustoimintaopetukseen panostamisessa Keskilännen kouluissa. Ei liene epäilystä, etteikö amerikkansuomalaisten osuustoimintatyöllä ole osaltaan ollut vaikutusta siihen, että tänään juuri Wisconsinin ja Minnesotan yliopistoilla on erityisen vahva asema osuustoiminnan tutkimuksessa ja kehittämisessä. Keskusosuuskunta oli aloittanut yhteistyön niiden kanssa jo 1930-luvulla.¹² Kun yhteistyö oli ensin alkuun lähinnä luennointiavun antamista yliopistoille, suunta kääntyi päinvastaiseksi 1940-luvun lopulta lähtien. Nyt Keskusosuuskunta tarvitsi kasvaviin ongelmiinsa liikkeenjohdollista ja markkinointiin liittyvää asiantuntijapua. Seuraavalla vuosikymme-

nellä Keskusosuuskunnan liikkeenjohdollinen kehittäminen perustui jo suurelta osin juuri yhteistyöhön yliopistojen kanssa.

Oppiaineita kirjanpidosta kieliin

Keskusosuuskunnan aloittama koulutustoiminta on ollut koko Yhdysvaltojakin ajatellen urauurtavaa, sillä aikaisemmin ei osuustoimintapuolella ole vastaavaa toimintaa ollut. Kun 1920-luku oli aluksi ollut koko Keskusosuuskuntaa ajatellen kehittämisen ja kehittymisen aikaa, osuustoimintakurssit alkoivat saada aika lailla vakiintuneet muotonsa jo Alanteen johdolla. Kuitenkin ajoittain kurssien kehittämisestä keskusteltiin, vaikka poliittisten intohimojen noustessa kaiken keskelle muut asiat tahtoivat jäädä sivummalle. Osuustoimintakurssien toistuva pohdinnan aihe oli ollut niiden pituus. Vaikka kurssien pituutta oli nostettu kahdeksaan viikkoon, käytännön toteutus nähtiin silti hankalaksi. Niinpä jossakin vaiheessa heräsi jopa ajatus siitä, että yhdessä Pohjoisvaltioiden Osuustoimintaliiton kanssa olisi ryhdytty perustamaan erityistä osuustoimintakoulua.¹³

Kun Keskusosuuskunnan toiminta alkoi saada kaikkein vaikeimpien poliittisten ja taloudellisten vuosien jälkeen uutta vauhtia 1930-luvun keskivaiheilla, oli jälleen neuvontaosastolla monella tavalla keskeinen rooli amerikkansuomalaisen osuustoiminnan kehittämisessä. Hakijamäärät nousivat huippuunsa vuosina 1936–38, ollen viimeksi mainittuna vuonna peräti 95. Osanottajamäärältään

kurssi ei siten ollut kaikkein suurin, sillä Keskusosuuskunta oli joutunut rajaamaan määrän mainittuun 35:een lähinnä riittämättömän majoituskapasiteetin vuoksi.¹⁴ Syksyn 1919 osanottajamäärää ei siten näistä käytännön syistä ylitetty nyt eikä myöhemminäkään.

Ottaen huomioon kurssiajan lyhyiden eri oppiaineiden lukumäärä ja niiden tuntimäärät eivät vaihdelleet vuosien mittaan kovinkaan paljon. Verrattaessa 1920-luvun ja lähinnä sen loppupuolen kurssi-ohjelmia 1930-luvun loppuvuosiin vastaaviin, voidaan todeta niiden läheinen samankaltaisuus. Vuonna 1929 opetettavat aineet olivat nimikkeiltään seuraavat:

- kulutusosuuskuntien teoria
- osuustoiminnan historia
- työväenliikkeen historia
- osuuskuntien hallinto
- kirjanpito
- osuuskauppojen liikkeenhoito
- kauppamatematiikka
- liike-englanti

Kirjanpidon keskeinen asema korostui vuodesta toiseen selvästi, sen sijaan oppiaineiden lukumäärä kasvoi vain yhdellä 1930-luvun puolivälissä, kun opetusohjelmaan otettiin mukaan yhdeksäs aine nimeltään taloustieto ja yhteiskuntaoppi. Osuustoimintakurssien sisältöön ei tämän jälkeen tullut enää mainittavia muutoksia 1930-luvun loppuvuosinakaan.

1940-luvulla oppiaineita muutettiin ensin mm. niin, että liike-englanti korvattiin kauppakirjeenvaihdolla ja uutena oppiaineena ohjelmaan tuli tavaraooppi. Kulutusosuuskuntien teoria muutettiin nimikkeeksi osuuskuntien toiminta-

taperiaatteet ja -metodit sekä tavaraooppi (commodities) sai nimen kauppatavaraoppi (merchandising). Osuuskuntien hallintoa (administration of cooperative societies) oppiaineena oli jo vähän aikaisemmin laajennettu käsittelemään myös osuuskuntien organisaatioita. Liike-englantia (business English) ja kauppakirjeenvaihtoa (business correspondence) opetettiin nyt vuosikymmenen puolivälistä lähtien yhteisenä oppiaineena.¹⁵

Keskusosuuskuntaa ei enää tarvita

Sotavuosien jälkeen ja edelleen 1950-luvun puolella alkoi vahvistua kehitys, joka tiesi Keskusosuuskunnan toiminnan vaikeutumista. Tapahtuma ei suinkaan ollut yhtäkkinen muutos, vaan pitkän kehityksen tulos. Kysymykseen miksi näin tapahtui, ei ole vaikea vastata; toimintaympäristö ja sen muutokset eivät antaneet muuta mahdollisuutta, vaikka muuttuvissa olosuhteissa yritettiin tehdä yhtä ja toista asemien pitämiseksi ja jopa niiden vahvistamiseksi. Jälkimmäinen tavoite oli täysin epärealistinen eikä edellisessäkään tavoitteessa lopulta onnistuttu. Toimintaympäristön muutoksessa oli siirtolaiskuvopuolien vaihdoksen lisäksi hyvin keskeisenä vaikuttajana osuustoimintaa ylipäättään uhannut muutostekijä; maatalousvaltainen yhteiskunta oli kovaa vauhtia muuttumassa. Monilla alueilla muutos oli ollut jo sotavuosien jälkeen silmiinpistävä.

Sulautumisasiat olivat olleet esillä jo pitkään, mutta ottaen huomioon asioiden monisäikeisyyden,

esimerkiksi tunnesyyt, prosessi vaati pitkää kypsytelyaika. Joissakin yhteyksissä tämäntapaisia ajatuksia oli heitetty ilmaan jo 1930-luvulla, mutta vakavammassa mielessä asia otettiin esille seuraavan vuosikymmenen puolivälissä. Itse asiassa vuonna 1944 Keskusosuuskunnan samoin kuin Midland Cooperative Wholesale'n ja Farmers' Union Central Exchange'n vuosikokouksissa keskusteltiin näiden kolmen osuustoimintayhteisön mahdollisimman läheisestä yhteistyöstä. Kokouksissa mainittiin jopa mahdollinen sulautuminen yhdeksi keskusosuuskunnaksi järkevänä tavoitteena, sillä kaikki kolme toimivat Keskilämmen alueella ainakin suureksi osaksi samanlaisin tarkoituksin ja osittain päällekkäisin organisaatioin. Asiaa pidettiin vireillä seuraavinakin vuosina, tosin poikkeusolojen aikana näin suurten periaatteellisten asioiden ratkaiseminen ei ollut mahdollista. Joka tapauksessa mainittujen keskusosuuskuntien johtokunnat samoin kuin toimihenkilöt ja toimiva johto pitivät lukuisia kokouksia asian tiimoilta.¹⁶ Yleensä ymmärrettiin varsin hyvin, että päällekkäisten toimintojen aiheuttamat haitat vain kasvoivat, kun liike- ym. toiminnot laajenivat, ja varsinkin jos yhteistä suunnittelua ei otettaisi paremmin käyttöön.¹⁷ Toisaalta on sanottava, että käytännössä yhteistyö pääsi kohtalaisen hyvin käyntiin yhteisten liiketoimintojen osalta kuten yhteiset tavaranhankintaan ja rahoitukseen erikoistuneet yritykset käytännössä osoittivat.

Supermarket-aika oli alkanut Yhdysvalloissa 1930-luvun alussa itärannikolla,¹⁸ ja siihen olennaisesti kuulunut itsepalveluperiaate

löi pian itsensä läpi. Tilavat toimilat oli jaettu tavaroita pursuaviin osastoihin, joista asiakkaat tottuivat itse valitsemaan haluamansa tuotteet. Linjojen toisessa päässä lähellä uloskäyntiä sijaitsivat kassat ja näin saatiin asiakkaat liikkumaan omaan tahtiin aina maksupisteeseen saakka. Asiaan tietenkin kuului massiivinen ilmoittelu paikallisissa lehdissä ja tuotteiden hinnoittelu oli ennenkuulumattoman edullinen. Uusi ilmiö oli myös pidentyneet kauppamatkat. Varsinkin viikonvaihteissa saattoivat uteliaat asiakkaat ajaa jopa 50 mailin matkan päästäkseen ihmettelämään uudenlaista kauppapaikkaa ja tekemään samalla edullisia ostoksia.¹⁹ Uuteen haasteeseen pystyivät alkuhämmennyksen jälkeen vastaamaan nopeimmin yksityiset kauppaketjut. Myös Keskusosuuskunnan olisi pitänyt pysyä ajan tasalla, kun uudet kaupankäyntitavat alkoivat levitä Keski-länteen. Kuitenkin vasta viisikymmentäluvun jälkimmäisellä puoliskolla avasivat ensimmäiset supermarketit ovensa ja silloin oltiin kehityksestä jääty jo auttamatta jälkeen. Siinä vaiheessa ei edes kasvava alueellinen yhteistyö osuusliikkeiden toimintojen yhdistämiseksi ja uusien kauppakeskusten perustaminen voinut pelastaa koko Keskusosuuskunnan liikerhymää.

Joulukuussa 1962 pitkään valmisteltu ehdotus Keskusosuuskunnan yhdistymisestä Midlandkeskusosuuskuntaan oli valmis esiteltäväksi kummankin yhteisön päättävälle elimille. Vaikka epäilyjä ilmeni kummassakin ryhmittymässä, suunnitelmat sulautua yhdeksi

organisaatioksi hyväksyttiin. Lopulta Keskusosuuskunnan kaikki 13 aluekokousta hyväksyivät sulautumisen ja jälkimmäisenä kokouksena 19.3.1963 vuosikokous vahvasti yksimielisesti asian.²⁰

Jotta kaupallinen puoli olisi voinut olla riittävän vahva ja jotta samalla olisi voitu nopeammin reagoida muuttuvaan toimintaympäristöön, Keskusosuuskunnan ja sen jäsenyhteisöjen olisi pitänyt suuntautua pian alkuvuosien jälkeen kasvaviin väestökeskuksiin. Melko suljettuna etnisenä yhteisönä toimiminen oli kuitenkin ollut jäsenten tahto, eikä toiminnan keskeisenä tarkoituksena koskaan ollut mahdollisimman laaja ja menestyvä liiketoiminta. Sen suuntaisia ajatuksia kyllä joskus tuotiin esille joidenkin johtohenkilöiden suunnitelmissa, mutta Keskusosuuskunta oli kuitenkin perustettu palvelemaan ennen muuta suomalaisperäisiä yhteisöjä laajalla alueella Keski-lännen pohjoisosissa. Siinä tehtävässä se menestyi ajoittain jopa erittäin hyvin ja liiketoiminnan kannalta tärkeissä koulutus- ja neuvontatehtävissään Keskusosuuskunta muistetaan malliesimerkinä monille muille amerikkalaisille osuustoimintayhteisöille. Pienistä kyläkaupoista syntyi laaja taloudellinen ja aatteellinen toimija, jonka toiminnan rippeitä löytää vielä tänäänkin Michiganin, Minnesotan ja Wisconsinin pohjoisosista.

Summary

The Central Cooperative Wholesale (1917–1963) was established

by American-Finns to operate especially on a business basis, although it also had educational and ideological purposes. Putting together several small local co-ops it was possible to find financial profit as well as solidarity, which was very important. The local cooperatives found it impossible to find a person with even some experience of working cooperatives. The Central Cooperative Wholesale (CCW) and its advisory role was focusing on fundamental work and did it very well. For example the Cooperative League of The United States of America (C.L.U.S.A.) strongly recommended the CCW as a model for other cooperative organizations.

The success of the CCW can be estimated from the numbers of several hundreds of American-Finns who attended cooperative courses during the first 30 years of its existence. However, one-day or weekend courses helped to greatly increase the number of those interested in cooperative activities. Youth and women's guilds as well as summer-camps brought together thousands and thousands of active people even as late as the 1950s, although after World War II its best times were behind it. The CCW and its educational department had an important role in the Americanization process throughout the northern areas of Minnesota, Wisconsin and Michigan. It had an influence on the strong tradition of cooperative movement not only in those states but at a federal level, too.

Viitteet

- 1 Käsitteellä Keskilänsi tarkoitetaan tässä Michiganin, Minnesotan ja Wisconsinin pohjois-alueita, Keskusosuuskuntaan liittyen lisäksi eräitä Pohjois-Dakotan itäosia.
- 2 Kulutusosuuskunnilla tässä tarkoitetaan osuustoimintamuotoisia kauppaliikkeitä, jotka olivat jäsentensä tasa-arvoiseen omistamiseen perustuvia yhteisöjä. Perusosuuskuntina nämä paikalliset yritykset kuuluivat yleensä jonkin keskusosuuskunnan jäsenyyteen.
- 3 Parker 1956, 311–312 ja Alanne 1975, 103–105.
- 4 The Immigration History Research Center, University of Minnesota, 311 Elmer L. Andersen Library.
- 5 Holmio 1967, 464–465.
- 6 Riippa 1992, 2 JA O’Neil 1977, 9.
- 7 Etunimi esiintyi usein myös alkuperäisessä muodossaan Yrjö tai sitten lyhennettynä muodossa Geo.
- 8 Alanne käytti aluksi etunimeään Severi, mutta 1920-luvun puolivälistä lähtien lyhensi etunimensä muotoon V.S. (Vieno Severi).
- 9 Karni 1975, 138. Ks. myös Riippa 1992, 3 sekä Pelto ja Koti 24/1920, 1.
- 10 Pöytäkirja Keskusosuuskunnan Kolmannestatoista Vuosikokouksesta 21.–23.4.1930.
- 11 Naiset osuustoimintatyössä. Keskusosuuskunnan Vuosikirja 1931, 51, 53.
- 12 The Cooperative League Year Book 1936, 41; Wisconsin Univ. To Hold School In Co-op Man-

- agement, 5/1937, The Pyramid Builder ja 41 in First Co-op Course at Minnesota U., 20/1938, The Pyramid Builder.
- 13 Neuvontaosaston toimintaker-tomus v. 1930, Keskusosuuskunnan Vuosikirja 1931, 32.
- 14 Pöytäkirja, Keskusosuuskunnan toimeenpaneva komitea 24.9.1936. Ks. myös Alanne 1951, 4.
- 16 Pöytäkirjat: Keskusosuuskunnan johtokunta 21.4.1947, Keskusosuuskunnan vuosikokous 22.–23.4.1947 ja Keskusosuuskunnan toimeenpaneva komitea 11.10.1948.
- 17 1948 Yearbook, 18 ja 1947 Yearbook, 17–18. Vuoden 1947 vuosikirjan mukaan useat jäsenosuuskunnat olivat jälleen kii-rehtimässä yhteistyön lisäämistä ja päällekkäisten toimintojen karsimista, ”jopa sulautumaan yhdeksi organisaatioksi, jos se nähtiin välttämättömäksi tavoitteen saavuttamiseksi”.
- 18 Tietävästi ensimmäisen super-market-tyyppisen myymälän (Big Bear) avasivat Robert Otis ja Roy Dawson erääseen tyhjään autotehtaan rakennukseen New Jersey’ssä. Yritys menestyi heti niin hyvin, että heidän tiedetään tehneen jo ensimmäisen toimintavuoden 1932 aikana lähes 200 000 dollarin nettotuloksen. O’Neil 1977, 43.
- 19 Ibid., 43–44
- 20 Pöytäkirja, Keskusosuuskunnan vuosikokous 18.–19.3.1963.

Lähteet

Alanen, Arnold R.: The development and distribution of Finn-

- ish consumers’ co-operatives in Michigan, Minnesota and Wisconsin, 1903–1973. The Finnish Experience in the Western Great Lakes Region: New Perspectives. Ed. by Michael G. Karni, Matti E. Kaups and Douglas J. Ollila Jr. Vammala 1975.
- Alanne, V.S.: A Story of Cooperative Training. Superior, Wisconsin, 1951.
- Holmio, Armas K.E.: Michiganin suomalaisten historia. Hancock, Michigan, 1967.
- Karni, Michael G.: Yhteishyvä – or For the Common Good: Finnish Radicalism in the Western Great Lakes Region, 1900–1940. PhD thesis, University of Minnesota, 1975.
- O’Neil, Cy: Origins and Legacies. The History of A Cooperative Movement. Scoop Collective Pamphlet. 26.11.1977 Minneapolis.
- Parker, Florence E.: The First 125 Years: A History of Distributive and Service Co-operation in the United States, 1829–1954. Superior, Wis., 1956.
- Riippa, Timo: Inventory of the Records of Central Cooperative Wholesale at the Immigration History Research Center. University of Minnesota 1992.
- The Co-operative (Pyramid) Builder (Superior, Wisconsin) 1926–61.
- Keskusosuuskunnan (Central Co-operative Wholesale) Vuosikirja 1931. Superior, Wis., 1932.
- Pelto ja Koti (Superior, Wisconsin) 1914–20.
- 1947 Yearbook CCW, Superior, Wis.
- 1948 Yearbook CCW, Superior, Wis.